

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3637

Vragen van het lid **Hans Teunissen** (D66) aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over *het bericht «Gemeenten worstelen met desinformatie»* (ingezonden 17 augustus 2023).

Antwoord van Minister **De Jonge** (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) (ontvangen 14 september 2023).

Vraag 1

Deelt u de mening dat de toegang tot en beoordeling van juiste informatie cruciaal is voor kennis over en vertrouwen in een vitale (lokale) democratie?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Deelt u de opvatting dat vanwege het broze vertrouwen in onze democratie, de noodzaak van juiste informatie en de signalen uit dit onderzoek haast geboden is om gemeenten tegemoet te komen in hun ondersteuningsvraag?

Antwoord 2

Ik vind het belangrijk op korte termijn samen met de VNG uit te werken hoe gevolg kan worden gegeven aan de zorgen die respondenten ervaren en aan de ondersteuningsbehoeften van gemeenten op dit onderwerp. Snelheid is hier van belang, maar zorgvuldigheid en oog voor uitvoerbaarheid ook.

Vraag 3

Kunt u inzicht geven in welke mate het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, naast de «Handreiking omgaan met desinformatie»², samenwerkt met gemeenten om de impact van misleidende informatie op de lokale democratie aan te pakken? Kunt u bovendien aangeven hoe de bekendheid van de genoemde handreiking te vergroten?

¹ «Gemeenten worstelen met desinformatie», Binnenlands Bestuur, 15 augustus 2023, <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/quickscan-brengt-impact-misleidende-informatie-beeld>.

² «Handreiking omgaan met desinformatie», Rijksoverheid, 9 februari 2022, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/02/09/handreiking-omgaan-met-desinformatie>.

Antwoord 3

Het Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties werkt op verschillende manieren en momenten samen met gemeenten om de impact van misleidende informatie te verminderen. Eén van die manieren is het beschikbaar stellen van informatiematerialen op de website van het Netwerk Weerbaar Bestuur en www.maatschappelijkstabieleit.nl. Op deze websites worden meerdere handleidingen aangeboden, wordt doorverwezen naar www.isdatechtzo.nl en vinden gemeenten een game waarmee zij online manipulatie kunnen leren herkennen.

Komende tijd zal ik, samen met de VNG, uitwerken hoe de bekendheid van de inzet op het vergroten van het bewustzijn van medeoverheden over desinformatie kan worden versterkt. Eind dit jaar wordt uw Kamer verder geïnformeerd over de voortgang van deze gesprekken en de verdere acties uit de Rijksbrede strategie effectieve aanpak van desinformatie.

Vraag 4

Hoe duidt u de omvang van misleidende informatie en complottheorieën op lokaal niveau in het licht van onze democratie als geheel en de aankomende Tweede Kamerverkiezingen? Welke voorzorgsmaatregelen bent u van plan in dit kader te nemen?

Antwoord 4

Desinformatie, misinformatie en complottheorieën kunnen bijzonder schadelijk zijn wanneer de inhoud ervan gericht is op vitale onderdelen van de democratie, zoals betrouwbare en transparante verkiezingen. Daarom neemt het Ministerie van BZK sinds 2021 extra acties om de impact van desinformatie of misinformatie op het verkiezingsproces te minimaliseren. Zo werden er voor de provinciale staten- en waterschapsverkiezingen van 2023 webinars georganiseerd voor gemeenteambtenaren door BZK en de NCTV. In deze webinars werd ook uitgebreid aandacht besteed aan desinformatie. Voor de aankomende verkiezingen zullen gemeenteambtenaren wederom geattendeerd worden op het signaleren en tegengegaan van desinformatie en misinformatie.

Vraag 5

Welke langetermijnstrategieën overweegt u om de uitdagingen met betrekking tot misleidende informatie het hoofd te bieden en het vertrouwen in de (lokale) democratie te herstellen of te versterken?

Antwoord 5

Voor de langetermijnstrategie voor misleidende informatie verwijs ik u graag naar de Rijksbrede strategie voor de effectieve aanpak van desinformatie.³ De democratie in Nederland staat hoog aangeschreven op de internationale ranglijsten; ongeveer 70% van de Nederlanders is tevreden met het functioneren van de democratie.⁴ Echter, het politiek vertrouwen is laag ten opzichte van vorige decennia en ligt nu onder de 50%.⁵ Waar het gaat om het versterken en herstellen van het vertrouwen van de (lokale) politiek om misleidende informatie het hoofd te bieden zet de overheid onder andere in op actief en weerbaar burgerschap.⁶ Bijvoorbeeld door wettelijke ingrepen (Wet versterking participatie op decentraal niveau); door in het burgerschapsonderwijs aandacht te hebben voor vaardigheden voor dialoog en conflicthantering;⁷ door het publieke debat te versterken met steun voor onderzoeksjournalistiek en stimulering van alternatieven voor online platformen.

Vraag 6

Aan de hand van welke instrumenten kan u gemeenten bijstaan bij hun worsteling misleidende informatie te identificeren en te beoordelen of – in voorkomende gevallen – sprake is van bewuste of onbewuste verdraaiing?

³ Kamerstuk, 30 821, nr. 173.

⁴ Standard Eurobarometer 98 – Winter 2022–2023-February 2023- Eurobarometer survey.

⁵ Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) (2023). *Burgerperspectieven 2023 | kwartaal 1*.

⁶ Kamerstuk, 30 184, nr. 38.

⁷ Kamerstuk, 31 524, nr. 509.

Antwoord 6

Uitgangspunt van het overheidsbeleid tegen desinformatie is dat het geen taak is voor overheden, dus ook niet voor gemeenten, om te identificeren wanneer iets desinformatie is.

Wel kan het kabinet gemeenten bijstaan bij het formuleren van een inhoudelijke reactie op mogelijke vormen van des- of misinformatie. Vanuit hun eigen inhoudelijke expertise kunnen gemeenten namelijk wel bepalen of bepaalde berichten feitelijk juist of onjuist zijn. Daar kunnen zij vervolgens inhoudelijk op reageren, bijvoorbeeld door berichten te ontkrachten. De intentie van de verspreider van een dergelijk bericht is daarbij niet relevant. Centraal staat het weerspreken van de onjuiste of misleidende informatie. Ook kan het kabinet gemeenten bijstaan met informatie over in welke gevallen gemeenten juridische stappen kunnen nemen. Denk dan aan uitingen die strafbaar zijn, zoals bij uitingen die geweld propageren, aanzetten tot discriminatie of haat, of iemand nodeloos beledigen. Of wanneer de uiting zelf niet strafbaar is, maar de gevolgen van desinformatie leiden tot strafbare en/of onrechtmatige feiten.

De handreiking omgaan met desinformatie voor (mede)overheden bevat zowel informatie over het formuleren van inhoudelijke reacties op mogelijke des- of misinformatie, als meer informatie over de juridische stappen die gemeenten kunnen nemen tegen strafbare uitingen. Momenteel wordt verkend hoe we de handreiking meer kenbaarheid kunnen geven.

Vraag 7

Hoe kan het ministerie voorzien in de gewenste ondersteuning van gemeenten als het gaat om het herkennen van complotten en ondermijningsprocessen, informatie en kennisdeling, onafhankelijk advies en gevraagde instrumenten, protocollen en trainingen?

Antwoord 7

Het Ministerie van BZK is momenteel in gesprek met de VNG over mogelijke maatregelen. Ik heb aangegeven dat uw Kamer eind dit jaar verder wordt geïnformeerd over deze gesprekken. Ik wil daar nu niet op vooruit lopen.

Vraag 8

Hoe verhoudt de urgentie op bovengenoemde zaken zich volgens u tot de Rijksbrede strategie en welk tijdpad heeft u hierin voor ogen? Kunt u hierbij aangeven welke prioriteiten hierin gesteld kunnen worden – mede met het oog op de aanstaande verkiezingen?

Antwoord 8

Het beschermen van de integriteit van de aanstaande verkiezing voor de Tweede Kamer is van groot belang. Dit betekent dat we, met het webinar en verspreiding van de handreiking, ervoor zorgen dat medeoverheden weten hoe ze rondom de verkiezing op desinformatie kunnen reageren. Daarnaast vind ik het belangrijk om de Rijksbrede strategie samen met de gemeenten verder uit te werken. Daarom heb ik aangegeven dat uw Kamer eind dit jaar verder wordt geïnformeerd over deze gesprekken. Ik wil daar nu niet op vooruit lopen.